بررسی نماهای معماری دهه اخیر تهران از منظر دیوارنگاری مورد پژوهی: خیابان انقلاب (میدان انقلاب- چهارراه فلسطین)*

اصغر کفشچیان‌مقدم**[۱]، سحرناز پیردهقان[۲]

۱.دانشیار دانشکده هنرهای تجسمی پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۲. کارشناسی ارشد نقاشی، دانشکده هنر دانشگاه سوره، تهران، ایران.
[تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۰۶/۲۶، تاریخ پذیرش نهایی: ۹۸/۰۸/۲۶]

چکیده
نقاشی دیواری از میان انواع هنرهای شهری اهمیت بسزایی دارد. غالباً درمورد دیوارنگاری و کیفیت رنگی آثار آنها صحبت می‌شود، اما مسئله مهم نحوه ارتباطی است که میان نقاشی و ساختمان به وجود می‌آید و کار عمده هنرمند نیز همین است. اگرچه هر اثر هنری در سطح شهر، تاثیرات ویژه خود را بر نمای شهری خواهد گذاشت، اما با توجه به این‌که شهرها آکنده از نماهای معماری هستند، از مهم ترین هنرهای شهری، دیوارنگاره‌هایی در قالب نماهای معماری است که بر شهر تاثیر می‌گذارند. در این پژوهش که به روش کتابخانه‌ای، تحلیلی و میدانی انجام شده‌است، تلاش گردیده تا نماهای معماری با نگاهی هنرمندانه مورد مطالعه قرار گرفته و سعی بر ارائه راه حلی برای سامان‌دهی نماهای معماری دههٔ اخیر تهران (مورد پژوهی: خیابان انقلاب، میدان انقلاب- چهارراه فلسطین) از منظر دیوارنگاری شده است. با این فرض، می‌توان شکل معماری را از صرف کاربردی بودن خارج کرد و به یک اثر دیواری نزدیک شد؛ ضمن این‌که نقش کاربردی خود را نیز حفظ کند. بدین ترتیب، با تبیین ضوابط و ایجاد یک مجمع عالی تخصصی در حوزه هنرهای شهری، می‌توان ضمن سامان‌دهی نماهای معماری، به ارتقای درک هنرهای تجسمی شهری نیز پرداخت.

واژه‌های کلیدی
نقاشی دیواری، نما، دیوارنگاری، معماری، هنر شهری.

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نقاشی نگارندهٔ دوم با عنوان مشابه است که به راهنمایی نگارندهٔ اول و مشاوره آقای خسرو خسروی است در دانشگاه سوره به انجام رسیده است.

**نویسنده مسئول، تلفن: ۰۹۱۲۳۵۴۱۸۵۱، E-mail : kafshchi@ut.ac.ir

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

مقدمه

نقاشی، معماری و مجسمه‌سازی، از دیرباز در حوزه هنرهای تجسمی قرار داشته و با یکدیگر امتزاج قابل توجهی داشته و دارند. اما به دلیل توسعه‌ای که هر یک از این هنرها پیدا کرده‌اند، استقلال یافته و گسترده‌تر شدند[۱]. طراحی نمای معماری صناعت نیست. بلکه نوعی هنر است[۲]؛ و اثر به وجود آمده نمودی از این هنر. اگر از جنبه تجسمی به هنر معماری نگاه شود، نماهای معماری می‌توانند آثاری هنری باشند که در قالب دیوارنگاره تحقق می‌یابند.

تلفیق نقاشی با معماری، یعنی از جهتی بازگشت به رسم و روالی دیرین، بخشی از انگیزه نوخاسته به ایجاد «هنر محیطی» یا در اصطلاحی دیگر، «آثار محیطی» است. اهمیت این مساله در جوامع دیگر، با تاسیس هیاتی برای همکاری هنری به وسیله انستیتوی مهندسی آمریکا در سال ۱۹۶۴ میلادی، خود را نشان می‌دهد. هدف اولیه این کمیته، تشویق هنرمندان و صنعتگران به خصوص در مورد جایگاه هنر در محیط‌های شهری است. به عنوان مثال، لوئیس ج. رداستون[۳]، در کتاب هنر و معماری، تفکیکی از هنرها و عناصر اولیه از نقطه نظر فلسفی با معماری ایجاد کرده است. وی به اکثر ساختمان‌های خصوصی یا عمومی که منعکس‌کننده مشارکت موفق با هنرمندان است، می‌پردازد و سعی بر ایجاد شرایطی که منجر به تشریک مساعی مثمر ثمر هنرمندان با معماران شود، دارد.

اهمیت همکاری بین معمار و نقاش و از میان برداشته شدن مرز بین هنرها تا حدی است که به گفته ویکتور وازارلی[۴]، می‌تواند به وجودآورنده شهری آرمانی و هماهنگی بین احساس و تعقل در نمود بیرونی زندگی بشری باشد (وازارلی، ۱۳۵۱). در این رابطه، لازم به تذکر است که معماری، خود هنر است. به گفته لوکوربوزیه[۵]، «معمار باید یک هنرمند باشد. او باید در مقابل هنر تجسمی، درک‌کننده و تاثیرپذیر باشد. وی بایست با هر خطی که می‌کشد، یا هر حجم و سطحی که می‌سازد، مفهوم هنری خود را تحت تاثیر قرار دهد. زمینه عملیات معمار، نیازمند توسعه حساسیتش در استفاده از فضا و حجم است. امروزه که حاکمیت بر تمامی هنرها از سوی معمار قابل دست‌یابی نیست، بهتر است که معمار از آغاز با نقاش و مجسمه‌ساز همکاری کند».

روش تحقیق

اطلاعات پژوهش حاضر به روش کتابخانه‌ای و میدانی به دست آمده و شیوه انجام، تحلیلی است. در این روش با مراجعه به کتاب‌شناسی، کتب مرجع، کتاب‌های فارسی و لاتین، نشریات و مقالات و سایت‌های مربوط به موضوع و برداشت‌های میدانی، موضوع تحقیق و نمونه پژوهشی انتخاب، مطالعه و بررسی شده است. و به دلیل گسترده بودن نماهای معماری دهه اخیر تهران، محدوده‌ای از خیابان انقلاب، حد فاصل میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین انتخاب شده است. انتخاب این محور به دلیل قدمت، مرکزیت، اهمیت و هم‌چنین هویت مشخص آن در شهر صورت گرفته است.

پیشینه پژوهش

به دلیل نو بودن موضوع، مقاله یا منبع مکتوبی در مورد بررسی نماهای معماری دهه اخیر تهران از جنبه هنر دیوارنگاری موجود نیست[۶]. بررسی‌ها بیشتر به صورت میدانی هستند. در مورد نماهای معماری از جنبه هنر دیوارنگاری تنها می‌توان به نمونه‌هایی از آنها در تاریخ هنر اشاره کرد[۷].

نماهای معماری از منظر دیوارنگاری

توسعه زندگی صنعتی و شهری از یک سو، و عدم سیاست‌های کلان در سامان‌دهی نماهای معماری شهری از سوی دیگر، باعث زمختی سیمای شهرها گردیده است. اثر هنری شهری موفق آن است که علی‌رغم ضرورت حضورش، دیده نشود. با گسترش تضادهای اجتماعی-فرهنگی، چهره نابسامان امروز تهران، بیش از پیش مجموعه‌ای آشفته از محیط و سیمای شهری در نماهای معماری به وجود آورده است.

از آنجا که داشتن شهری زیبا از حقوق شهروندان است، لذا توجه به سامان‌دهی ساختارهای زیباشناختی نماهای معماری را -به عنوان دیوارنگاره‌های خودانگیخته یا غیر هدفمند- در چهره شهرها می‌بایست به عنوان یک ضرورت مهم در هنر شهری و زیباسازی محیطی در نظر گرفت. از طرف دیگر، دیوارنگاری شهری در جامع‌ترین تعریف خود، دلالت بر نوعی هنر محیطی دارد که در ارتباط با معماری و مخاطب شهری هویت و معنا می‌یابد. این هنر، علاوه بر جنبه‌های زیباشناختی، فنی و تعاملی خاص خود، می‌تواند با ایجاد تغییرات بصری در محیط، نقش ارزش‌مندی در نماهای معماری، سامان‌دهی سیمای شهری و هنر شهری ایفا کند که در آمیزش با فرهنگ و هنر غنی کشورمان ارزش و اعتبار روزافزون خود را نشان دهد. اما متاسفانه هنرمندان و معماران به هویت مشترک دیوارنگاری و نماهای معماری شهر توجه نمی‌کنند.

با داشتن نوعی نگاه هنرمندانه به نماهای معماری در قالب دیوارنگاره‌های شهری، می‌توان نمای معماری را ضمن برخورداری از ویژگی‌های کاربردی به یک اثر زیباشناختی محیطی (دیوارنگاره) نزدیک نمود. لذا با توجه به ضرورت تناسب و هماهنگی آثار هنر شهری با محیط و شهر لازم است تا برنامه‌ای جامع و واحد در مقیاس تهران که حقوق شهروندی و ویژگی‌های آثار هنر شهری را دربرداشته باشد، تبیین گردد. هم‌چنین بایستی حقوق شهروند و مالک نسبت به نماهای معماری مشرف به شهر تبیین و تدوین گردد.

نقاشی دیواری از میان انواع هنرهای شهری اهمیت به‌سزایی دارد؛ یکی از ویژگی‌های این هنر این است که از زمینه اثر قابل تمیز نباشد و جزئی از معماری و محیط باشد. هنرمند هنگامی که در آتلیه خود کار می‌کند، فقط معطوف به محیط کادر اثر کار می‌کند و به این امر توجه نمی‌کند که اثر به کدام گالری وارد می‌شود، و از چه فاصله‌ای دیده می‌شود. در مورد نقاشی دیواری، می‌بایست آن را یک اثر هنری در مقیاس بزرگ‌تر در

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

تصویر۱ - یک‌پارچه بودن نمای ساختمانهای شهری در یک خیابان باعث زیباتر شدن نماهای شهری از جنبه تجسمی می‌گردد. آلمان، شهر Wroclaw . (URL 1).

محیطی مدیریت نشده فرض کرد که با محیط ترکیب و خلق می‌شود. یعنی اثر ترکیبی در تعامل با مخاطب درک گردد. درک محیط و هویت شهری و حفظ هماهنگی با آن، شرط لازم طراحی نماهای شهری از منظر دیوارنگاری است و حفظ هویت مستقل هر بنا و نمای آن نیز نشان‌گر خلاقیت طراح است.

کیفیت نقاشی دیواری در دیوارنگاره‌های نما-معماری، قبل از مهارت‌های فنی در نقاشی، به ادراک هنرمند از مفهوم فرم و فضا و نقاشی در معماری و دریافت هماهنگی‌های لازم میان دیوارنگاره نما-معماری، نما، عوامل بصری و بیانی در محیط و مخاطب باز می‌گردد. این اصل، تنها یک سلیقه فردی و گروهی نیست، بلکه ایجاب می‌کند به ضرورت و نیاز کاربردی آن در ایجاد هارمونی نمای معماری و دیوارنگاره نما-معماری، به عنوان اصلی بنیادین در هنر نقاشی دیواری و دیوارنگاره نما-معماری، مورد توجه قرار گیرد (کفشچیان‌مقدم، ۱۳۸۵). زیبایی‌شناسی نماهای معماری در محله‌های شهری از جنبه تجسمی نما جزئی مهم از منظر شهری است که شناخت جایگاه و مکانیتش در شهر بر درک تاثیرات متقابل آن بر هویت شهر و رفتار شهروندان بسیار اهمیت دارد. نماهای شهری، جزئی لاینفک از محله‌های شهری هستند که با هویت و فرهنگ محله رابطه نزدیک دارد. در محله شهری، مقوله زیبایی نماهای معماری ارزشمند است. اهمیت زیبایی‌شناختی نماها در محلات شهری به قدری است که هنرمندان، معماران، و کلیه مدیران شهری موظف به پاسخ‌گویی و تعامل با مخاطبان خود هستند. زیبایی نمای ساختمان بر کل شهر تاثیرگذار است. اغتشاش در چهره شهر یک پدیده نوین است. یک‌پارچه بودن نمای ساختمان‌های شهری و مصالح به کار رفته در آنها باعث زیباتر شدن نماهای شهری از جنبه تجسمی می‌گردد (تصویر ۱).

دیوارنگاره‌های نما-معماری خیابان انقلاب

متاسفانه در طراحی نماهای معماری این مناطق، فقط می‌توان با اغتشاش بصری مغازه‌ها و ویترین‌ها مواجه شد (تصویر ۲). این ویترین‌ها در برخی موارد، عرضه کالای خود را بی‌واسطه و

تصویر ۲- ازدحام تابلوهای نمای مغازه‌ها از نظر بصری و روانی فضایی مغشوش و آزاردهنده را به وجود آورده است، تهران: خیابان انقلاب، جبهه جنوبی، تقاطع منیری جاوید و آبرو (نگارنده، ۱۳۹۲).

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

تصویر ۳- افزایش بار هنری دیوارنگاره نما-معماری- کلینیک آنکولوژی نوزادان، هنرمند: گروه معماران Sordo Madaleno، 2013 میلادی، مکزیک (URL2).

در حجم وسیع در بدنه نمای ملک تجاری به نمایش می‌گذارند، که نه تنها باعث آلودگی بصری در محل می‌شود، بلکه هویت فرهنگی خاصی بر محله و منطقه تحمیل می‌کنند. از دیگر خصوصیات این ویترین‌ها، عدم توجه به چیدمان بصری ویترین با توجه به محیط و اضافه شدن نوشتار با جلوه‌های ویژه در نمای آن است که نمای شهر را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد.

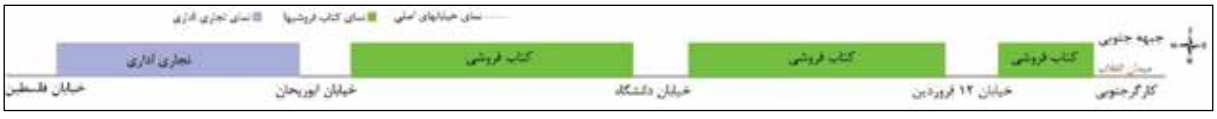
در طراحی نماهای شهری این محدوده از منظر دیوارنگاری، می‌بایست انتخاب مصالح و رنگ‌آمیزی نماهای شهری با توجه به شرایط آب و هوایی شهر صورت گیرد و ساختار بصری ایجاد شده در قالب عوامل محیطی مورد نظر، قابلیت‌های زیباسازی دیوارنگاره‌های نما-معماری را مد نظر داشته باشد.

مخاطب

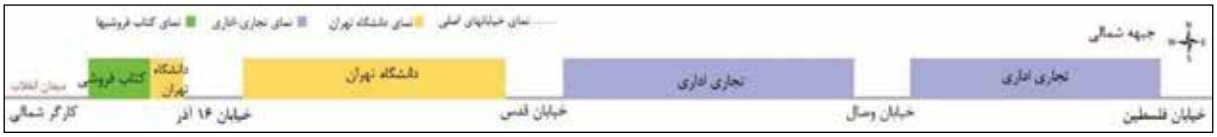
یکی از ویژگی‌های عمده هنر در عصر حاضر، ارتباط با مخاطب و حضور پررنگ وی است. به‌طوری که اثر هنری را بدون ارتباط با مخاطب نمی‌توان کامل دانست. دیوارنگاره‌های نما-معماری در یک جداره شهری برای شهروندانی که وقتی برای دیدن گالری‌های هنری ندارند، می‌توانند مانند آثاری هنری در گالری عمل کنند، که روزانه تعداد بی‌شمار مخاطب از مقابل آنها عبور می‌کنند. البته در شهر شلوغی مانند تهران و منطقه‌ای چون خیابان انقلاب، این نماها برای ارتباط بهتر با مخاطب، بایستی با رویکرد آرام‌سازی محیط و بسیار ساده و حداقل‌گرا[۸] باشند.

بیان مشترک بین نماها و برنامه جامع شهری، ایجاد پل ارتباطی میان هنرمندان و معماران و طراحان شهری، ایجاد الگوی مشترک

نماهای معماری تهران عموماً از مجموعه نماهای مشرف به فضای عمومی به‌دست می‌آید. متاسفانه، در دهه اخیر در شهر تهران، زبان مشترکی بین نماهای معماری از جنبه تجسمی وجود ندارد. یعنی نه فرهنگ مشترکی برای بیان دارند، نه مصالح یکسانی به‌کار گرفته‌اند و نه سبک مشخصی را دنبال می‌کنند. در واقع هر یک از نماها در شهر نشانه وضعیت اقتصادی و اجتماعی سازنده و نحوه تفکر و نگرش او به مسائل مختلف است. نمای شهری تهران در دهه اخیر، در واقع ترکیبی از اجزای متفاوت است که بر اساس اتفاقاتی که در خیابان‌ها و معابر

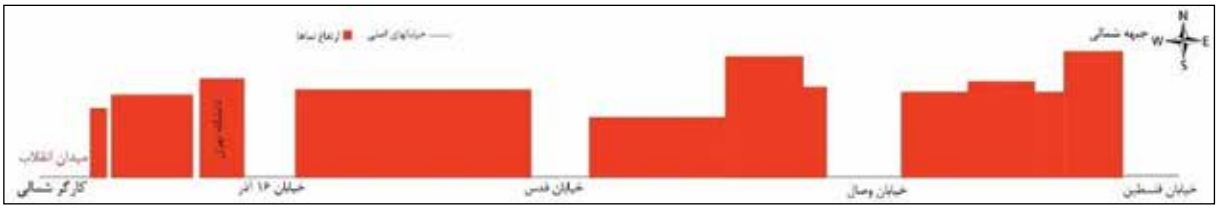

تصویر ۴- دیاگرام نمای منطقه انتخاب شده، میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین، جبهه شمالی. بررسی کاربری نمای ساختمان‌ها در جبهه شمالی خیابان. نمای تجاری-اداری با رنگ بنفش، نمای دانشگاه تهران با رنگ زرد و نمای کتاب‌فروشی‌ها با رنگ سبز نشان داده شده است (نگارنده، ۱۳۹۲).

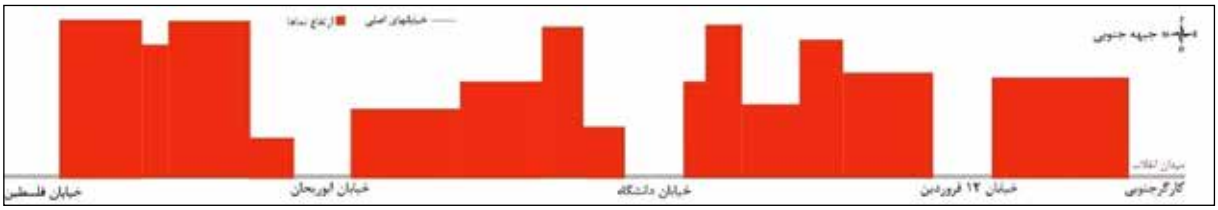

تصویر ۵- دیاگرام نمای منطقه انتخاب شده، میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین، جبهه جنوبی. بررسی کاربری نمای ساختمان‌ها در جبهه جنوبی خیابان، نمای تجاری-اداری با رنگ بنفش و نمای کتاب‌فروشی‌ها با رنگ سبز نشان داده شده است (نگارنده، ۱۳۹۲).

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

تصویر ۶-دیاگرام نمای منطقه انتخاب شده، میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین، جبهه شمالی- بررسی ارتفاع نماها در محدوده‌های مختلف، ناهمگونی ارتفاع نماها با یکدیگر قابل مشاهده است. بیشترین ارتفاع در نماها در جبهه شمالی مربوط به محدوده بین چهارراه وصال و چهارراه فلسطین است (نگارنده، ۱۳۹۲).

تصویر ۷- دیاگرام نمای منطقه انتخاب شده، میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین، جبهه جنوبی- بررسی ارتفاع نماها در محدوده‌های مختلف، ناهمگونی ارتفاع نماها با یکدیگر قابل مشاهده است. بیشترین ارتفاع در نماها در جبهه جنوبی مربوط به محدوده بین خیابان وصال و چهارراه فلسطین است (نگارنده، ۱۳۹۲).

می‌افتد، شکل می‌گیرد. این اجزا می‌توانند با یکدیگر نقاط مشترک جالبی داشته باشند که نمی‌توان وجود آنها را نفی کرد.

توجه سازمان زیباسازی شهر تهران به معماری و نمای شهری، که در حوزه تجسمی می‌توانند در قالب دیوارنگاره‌های خودانگیخته بروز پیدا کنند، باید جامع و دارای مدیریت واحد باشد. لذا با توجه به ضرورت تناسب و هماهنگی آثار هنر شهری با محیط و شهر لازم است تا برنامه‌ای جامع و واحد در مقیاس تهران که حقوق شهروندی و ویژگی‌های آثار هنر شهری را دربرداشته باشد، تبیین گردد.

ساختار زیباشناسی دیوارنگاره نما-معماری دهه اخیر تهران با مواد، مصالح، بسترها و ظاهری از دیوار و معماری روبه‌رو است که نسبت به گذشته، شکل و کارکردی بسیار متفاوت دارد. این بدان معنی است که مهم‌ترین راه هماهنگی و پیوستگی نقاشی دیواری با ساختار زیباشناسانه معماری دهه اخیر تهران، بهره‌گیری از تکنولوژی و مواد و مصالح جدید با حفظ هویت قبلی است و جز در شرایطی خاص، به کار گیری مواد و مصالح سنتی دیوارنگاره نما-معماری در ارتباط با این موضوع، کاری غیراصولی و بی-فایده خواهد بود.

موفقیت در طراحی نما، به عنوان دیوارنگاره‌های خودانگیخته، مستلزم شناخت ویژگی‌های خاص محور شهری مورد نظر و حفظ ارزش‌های آن است. به طوری که با قابلیت ارتباط با مخاطب و افزایش بار هنری دیوارنگاری، نگرش نویی ایجاد شود (تصویر ۳). هم‌چنین باید حقوق شهروند و مالک نسبت به نماهای معماری مشرف به شهر تدوین و تبیین گردد.

ایجاد یک مجمع عالی در خصوص هنرهای شهری که در آن ملاحظات فرهنگی، تاریخی و هنری با قاعده و نظام شهری تهران به عنوان پایتخت فرهنگی دیده شود و ارائه راهکارهای متناسب با تحولات جامعه و با به کارگیری ساختارهای زیباشناسانه بومی و فرهنگی با افق دید کلان در حوزه هنرهای شهری، خصوصاً با توجه به ویژگی‌ها و قابلیت‌های دیوارنگاری شهری جهت ایجاد یک پل ارتباطی بین هنرمندان شهری، که با همکاری معماران و هنرمندان و طراحان شهری بوده، الزامی است.

تجزیه و تحلیل دیوارنگاره‌های نما-معماری خیابان انقلاب

اهمیت ندادن به هماهنگی دیوارنگاری شهری نسبت به معماری، محیط اطراف و البته مخاطب در شهر تهران، باعث بی‌تفاوتی شهروند نسبت به فرهنگ و هویت عمومی شهری می‌شود. متاسفانه، دیوارنگاری نما-معماری دهه اخیر تهران نتوانسته است مورد توجه مخاطبان خود، یعنی شهروندان، قرار گیرد. این نماها از جهتی همگن و از جهتی ناهمگن هستند. همگن، چون با استفاده از زبانی مشترک روی بدنه اجزای شهر اجرا می‌شوند؛ و از آن جا که هر کدام از این فضاها به کمک این زبان، مقاصد و نیازهای خود را بیان می‌کند و در هماهنگی با نماهای مجاور نیستند، ناهمگن هستند.

با وجود کاربری‌های فرهنگی و آموزشی عمده، هم‌چون دانشگاه تهران، میدان انقلاب، نماد و سمبل قشر روشنفکر و جدید جامعه شد که قرار بود جامعه را به سوی آرمان‌های جدید سوق دهد[۹] (تصاویر ۴ و ۵). این دگرگونی محتوا در نماهای خیابان انقلاب، در مصالح و رنگ آنها، تغییرات بنیادین به وجود آورد. پس از انقلاب، میدان نقشی عمومی پذیرفت و آینه به روز رفتارهای گوناگون جامعه گشت. بدین‌ترتیب، نمای خیابان انقلاب در دهه اخیر، نتیجه یک روند ۸۰ ساله است، که از دوران پهلوی اول شروع شد و تا به امروز نیز ادامه دارد. گسترش شتابان شهر در دهه گذشته باعث شده میدان به صورت هسته‌ای مرکزی درون شهر قرار گیرد. البته با تمام تغییرات در محتوای فرهنگی و اجتماعی، میدان هم‌چنان نقش ثابت خود را به عنوان مکان تجمع مردم در مناسبت‌های ملی، مذهبی و سیاسی حفظ کرده است (آتشین‌بار،۱۳۸۹). نتیجه

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

تصویر ۸-ترکیب عناصر ناهمگون نما که از جنبه بصری به منظر شهری آسیب جدی وارد نموده است، تهران: میدان انقلاب، جبهه جنوبی خیابان (نگارنده، ۱۳۹۲).

این تحولات در تغییر چهره خیابان، در نمای ساختمان‌ها، مبلمان شهری و تابلوها بیش از دیگر عناصر دیده می‌شود. شاخصه‌های زیباشناسانه نماهای معماری خیابان انقلاب در دهه اخیر، شامل تحلیل نماهای خیابان انقلاب، اجزای کالبدی نما-معماری خیابان، هویت نماها، منظر شهری، ویژگی‌های هنری نماهای شهری بناهای خیابان انقلاب در دهه اخیر (دیوارنگاره‌های خودانگیخته) و جایگاه و تاثیر زیباشناسانه نماهای معماری خیابان انقلاب بر مخاطب است.

اجزای کالبدی نمای خیابان انقلاب

برخی از اجزای کالبدی تشکیل‌دهنده نمای خیابان انقلاب جنبه هویتی دارند: مانند نمای سردرب دانشگاه تهران، و برخی دیگر جنبه کاربردی: مانند نمای دانشگاه تهران، نمای کتاب‌فروشی‌ها، نمای ساختمان‌ها، نمای ویترین‌ها و گاهاً مبلمان شهری.

در گذشته، نمای معماری خیابان انقلاب در محدوده مورد نظر از جنبه هنرهای تجسمی نسبت به دهه اخیر، حالتی هماهنگ‌تر داشته است. اما متاسفانه، استفاده از مصالح و معماری‌های گوناگون در دهه اخیر، این هماهنگی را از بین برده است. هم‌چنین، به دلیل محدود بودن عمر مصالح جدید نما، فرم، رنگ و بافت آنها نیز در اثر مرور زمان با تغییر و گاهاً فرسودگی مواجه می‌شوند. «هم‌چنین آلودگی هوای این منطقه و قدمت ساختمان‌ها باعث شده به این فضای ناهماهنگ از نظر رنگ و فرم، سیاهی و دوده نیز اضافه شود [۱۰]» که از جنبه زیبایی بصری نابسامانی ایجاد می‌کنند. نوسازی باعث می‌شود که به دلیل عدم کنترل هم‌جواری، بناهایی با ارتفاعات گوناگون در کنار یکدیگر قرار گیرند. این امر باعث می‌شود که نماهای جانبی جداره‌ها نیز در سیمای خیابان حضور پیدا کنند (تصاویر ۶ و ۷). به دلیل عدم ساماندهی و وجود ضوابط، مناظر نامطلوبی در جداره‌های شهری ایجاد می‌شود و دید ناظر و خط آسمان را با مشکل مواجه می‌کند. «ملحقات اضافه‌شده به نماهای ابنیه نیز ساماندهی مشخصی ندارد و حتی کی‌فیت جداره‌های ارزش‌مند را نیز مخدوش می‌سازد» (پارهاس، ۱۳۷۷، ۱۲).

نمای ویترین‌های خیابان انقلاب نیز یکی از مهم‌ترین عناصر در نماهای معماری این خیابان از منظر دیوارنگاری، به خصوص از دید مخاطب پیاده که میدان دید محدودتری به نماهای معماری دارد، است که بیشترین تاثیر آنها را می‌توان در فضاهایی مشاهده نمود که حجم ویترین‌ها بیشتر است؛ مثلاً حواشی میدان انقلاب. در این فضا به علت حجم بالای ویترین‌ها و اتصال به نمای شهری بیشترین تاثیر را در نما از جنبه بصری می‌توان مشاهده کرد. نماهای معماری در میدان انقلاب دارای اغتشاش فراوان هستند. این امر از جنبه

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

زیبایی‌شناختی، ناآرامی زیادی ایجاد می‌کند. شلوغی زیاد فرم و رنگ در نمای ویترین‌های فضاهایی مانند روبه‌روی دانشگاه تهران با رنگ‌های تند و زننده، با نماهای معماری این قسمت در تضاد است.

متاسفانه، در محدوده جبهه جنوبی خیابان از محدوده میدان انقلاب تا خیابان دانشگاه، تراکم بالای جمعیت عابران نیز به فضای شلوغ ویترین‌ها اضافه می‌شود و فضای بصری مغشوشی را در نماهای معماری این خیابان ایجاد می‌کند (تصویر ۸).

در بررسی نماهای معماری از منظر دیوارنگاری، در محدوده جبهه شمالی و جنوبی این خیابان، حد فاصل چهارراه قدس تا چهارراه فلسطین، چیدمان ویترین‌ها بیشتر متناسب با نماهای معماری است. عدم تراکم جمعیت در این منطقه، مخاطب را بیشتر جذب می‌کند و باعث می‌شود وی با فضا تعامل بیشتری داشته باشد. در محدوده این خیابان از چهارراه وصال تا فلسطین، ویترین‌ها با داشتن شکل منسجم‌تر و اغتشاش بصری کمتر، از هماهنگی بیشتری برخوردار بوده و متناسب با نمای ساختمان و مصالح مناسب و هویت این خیابان هستند.

متاسفانه در بررسی شاخصه‌های زیباشناسانه نما-معماری خیابان انقلاب از جنبه دیوارنگاری در محدوده مورد نظر، می‌توان با موانع و مشکلات زیادی مواجه شد. می‌توان با سامان‌دهی این نماها [از جمله عدم استفاده از متریال ناهمگون و نامتناسب با هویت نماها هنگام بازسازی نماها، تغییر دادن ساختار ایستگاه‌های اتوبوس برای دید بهتر نماها، سامان‌دهی نمای ویترین‌ها برای ایجاد منظر شهری مناسب‌تر برای عابران، ایجاد هماهنگی بین ارتفاع ساختمان‌ها برای دید بهتر نماها، ایجاد نماهای آرامش‌بخش با رنگها و متریال مناسب‌تر در فضاهای شلوغ، هماهنگی تابلوها با نماها، برای مثال عدم استفاده از چندین تابلو در یک نما و قرار دادن تابلوها در جداره‌های نما و در جایگاه‌های خاص و ...] منظر شهری بهتری را از جنبه تجسمی ایجاد نمود (تصویر ۹). جهت ایجاد هماهنگی بین نماهای معماری این خیابان، هویت فرهنگی خیابان، و پس از آن زیبایی‌شناسی خیابان از اهمیت زیادی برخوردار است. متاسفانه در بررسی نماهای این خیابان، هیچ الگوی واحد و مشترکی وجود ندارد؛ و هر نما از الگوهای خاص خود پیروی می‌کند (تصاویر ۱۰، ۱۱ و ۱۲).

نتیجه‌گیری

امروزه معماران به سهولت می‌توانند دریابند که می‌توانند هنرمندان توانا و شایسته‌ای را در محیط کارشان بیابند؛ و هیچ محدودیتی در استفاده از امکانات متفاوت در مورد فرم‌های هنری و مصالح آن ندارند. می‌توان دریافت که چگونه ساختار مصالح قدیمی می‌تواند توسط هنرمندان و معماران به عنوان ساختار جدید فرم‌ها نیز استفاده شود. در جامعه‌ای معین با فرهنگی نسبتاً همگن، می‌توان با تبیین

تصویر ۹- ایجاد منظر شهری بهتر با ایجاد نمای شهری آرام‌بخش با رنگ‌ها و متریال مناسب و هماهنگ‌سازی تابلوهای نما در مکان‌های شلوغ، تهران: خیابان انقلاب، مابین فلسطین و ولیعصر، جبهه شمالی (URL3).

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

نظام‌نامه‌ای جامع، فضاهایی جاذب و نمودهایی قابل درک و کشش بصری برای اکثر مخاطبان جامعه به وجود آورد. نماهای معماری هر شهر هویت فرهنگی یک جامعه است. بنابراین، از آنجا که متاسفانه قرار گرفتن ساختمان‌ها در کنار یکدیگر، با نماهایی متنوع همچون سنگ، شیشه، آجر و... منجر به ایجاد آلودگی بصری شهری و القای حس تشویش و نگرانی و افسردگی و خمودگی شده است، می‌بایست حقوق شهروند و مالک نسبت به نماهای معماری مشرف به شهر تدوین و تبیین گردد. با وضع قوانین و تعامل با هنرمندان، فاصله ایجاد شده میان هنر و صنعت می‌تواند برطرف گردد. می‌توان با توصیه‌هایی به معماران، از ایجاد مرز بین تخصص خود با دیگر هنرها جلوگیری شود و همانند گذشته، تمامی هنرمندان برای خلق یک اثر شهری با یکدیگر همکاری داشته باشند.

ارتقای زیبایی نمای شهری با تعامل میان هنرمندان و معماران حوزه شهری قابل تحقق است. و پس از آن، طراحی نماهای معماری با نظر کارشناسان هنرهای تجسمی در هنگام طراحی بنا می‌تواند موثر باشد. لازم است با آموزش‌هایی، کالبدهای بستر شهری در طراحی شهری بیشتر در بین شهروندان قابل شناخت شود تا بتوان در طراحی دیوارنگاره-نماها به خصوصیات و نشانه‌های بصری محله و منطقه توجه نشان داد. نماهای شهری فاقد شناسنامه به تناسب منظر شهری، سیاست‌های کلان و فرهنگ عام هستند که باید در این زمینه تجدید نظر صورت گیرد؛ سپس نظام‌نامه‌ای برای معماران و هنرمندان شهری با ضمانت اجرایی تدوین گردد. چرا که منظر شهری در رابطه با هماهنگی نماهای معماری مشرف به شهر، از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است؛ فرهنگ عام جامعه، سیاست‌های کلان شهری و کشوری نیز در این زمینه بی‌تاثیر نیست.

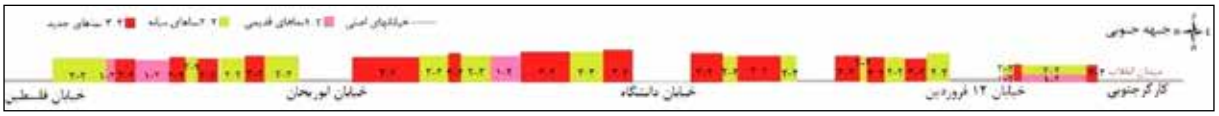
برای بهبود اوضاع، نمای معماری هر خیابان می‌بایست ویژگی‌های هویتی خاص خود را داشته باشد، که متاسفانه نماهای معماری دهه اخیر فاقد این ویژگی هستند. این هویت بایستی به لحاظ بصری و مفهومی با اجزای شهر هماهنگی پیدا کند. اما متاسفانه نمای فعلی خیابان انقلاب، هویت آن را نشان نمی‌دهد. به دلیل تغییرات فراوان و دخل و تصرف در این نماها بدون توجه به هویت بناها، نمایشگر چگونگی این نماها در قدیم نیست و متاسفانه نماهای معماری فعلی خیابان انقلاب مطابق با اصول هنرهای تجسمی نیست و این نماها چهره آن را زیباتر نکرده است. این نکته می‌تواند نگران‌کننده باشد و مسئولان باید چاره‌ای بیندیشند.

اغتشاش بصری و ناهمگونی نماها از جهت فرم و رنگ و بافت بر نماهای معماری خیابان انقلاب بر کسی پوشیده نیست؛ متاسفانه زیبایی و نظم بصری این نماها کم رنگ است و القای حس تشویش و نگرانی و افسردگی و خمودگی نگران‌کننده است.

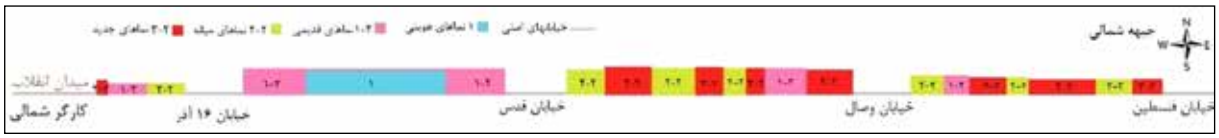

تصویر ۱۰-تغییر کاربری نماهای خیابان و عدم وجود ضابطه و اعمال سلیقه‌های شخصی در دهه گذشته چهره خیابان را با نابسامانی مواجه کرده است، تهران: خیابان انقلاب، تقاطع میدان، جبهه شمالی (نگارنده، ۱۳۹۲).

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

تصویر ۱۱- دیاگرام نمای منطقه انتخاب شده، تهران: میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین، جبهه شمالی. بررسی اجزای کالبدی نماهای جبهه شمالی خیابان از جنبه هویتی و کاربردی، رنگ فیروزه‌ای نشان‌دهنده حجم نماهای هویتی، رنگ صورتی نشان‌دهنده حجم نماهای قدیمی، رنگ سبز نشان‌دهنده حجم نماهای میانه و رنگ قرمز نشان‌دهنده حجم نماهای جدید در محدوده مورد نظر است. سینماها در این خیابان مربوط به دوره میانه و قدیم هستند (نگارنده، ۱۳۹۲).

تصویر ۱۲- دیاگرام نمای منطقه انتخاب شده، تهران: میدان انقلاب تا چهارراه فلسطین، جبهه جنوبی. بررسی اجزای کالبدی نماهای جبهه جنوبی خیابان از جنبه هویتی و کاربردی، رنگ صورتی نشان‌دهنده حجم نماهای قدیمی، رنگ سبز نشان‌دهنده حجم نماهای میانه و رنگ قرمز نشان‌دهنده حجم نماهای جدید در محدوده مورد نظر است (نگارنده، ۱۳۹۲).

جهت سامان‌دهی نماها، ایجاد یک گروه مرتبط بین معماران و هنرمندان مناسب‌ترین راه حل است. سپس فرهنگ و هویت حاکم بر خیابان معیار سامان‌دهی نماهای معماری این خیابان است. البته باید در نظر داشت که ساختمان‌های قدیمی موجود در این خیابان نیز حائز اهمیت است؛ چراکه نمی‌توان تاریخ و هویت خیابان را نادیده گرفت.

متاسفانه هنرمندان و معماران به هویت مشترک دیوارنگاری و نماهای معماری شهر توجه نمی‌کنند. با داشتن نوعی نگاه هنرمندانه به نماهای معماری در قالب دیوارنگاره‌های شهری، می‌توان نمای معماری را ضمن برخورداری از ویژگی‌های کاربردی، به یک اثر زیباشناختی محیطی (دیوارنگاره) نزدیک نمود. ساختار زیباشناسانه نماهای معماری دهه اخیر تهران، نسبت به گذشته در ارتباط با عوامل گوناگون تغییرات اساسی داشته است. در گذشته، به واسطه به دست آوردن مواد و مصالح نما از اقلیم و طبیعت همان منطقه، نماها دارای هویت سنتی و بومی بوده‌اند. لذا، این ساختار در گذشته نسبت به امروز بیشتر به یک اثر زیباشناختی (دیوارنگاره) نزدیک بوده است. هم‌چنین متاسفانه امروزه با بهره‌گیری از مواد و مصالح و تکنولوژی جدید و موانع موجود، اصول زیباشناختی محیطی دیوارنگاره‌های نما تا حد زیادی به فراموشی سپرده شده است.

توجه سازمان زیباسازی شهر تهران به معماری و نمای شهری، باید جامع و دارای مدیریت واحد باشد، چراکه نماهای معماری در حوزه تجسمی می‌توانند در قالب دیوارنگاره‌های خودانگیخته بروز پیدا کنند؛ لذا، طبق بررسی‌های انجام شده، با توجه به ضرورت تناسب و هماهنگی آثار هنر شهری با محیط و شهر، لازم است تا برنامه‌ای جامع و واحد در مقیاس تهران تبیین گردد که حقوق شهروندی و ویژگی‌های آثار هنر شهری را دربرداشته باشد.

متاسفانه بسیاری از نماهای معماری جدیدالتاسیس معاصر در خیابان انقلاب می‌توانند در هر محل یا حتی کشور دیگر وجود داشته باشند، بدون این‌که به هیچ وجه گویای مشخصه بومی و محلی خود و این خیابان باشند. این خیابان که یکی از محوری‌ترین خیابان‌های تهران شمرده می‌شود، امروزه به لحاظ رنگی و فرمی دارای تاثیرات نامطلوبی در فضای شهر و روح و روان شهروندان است.

مصالح، رنگ و بافت نماها در خیابان انقلاب با توجه به سه دوره معماری و شهرسازی (قدیمی، میانه، جدید) به وجود آمده است. برای تغییر نماهای معماری خیابان از منظر دیوارنگاری نیز مهم‌تر از هر چیز بایستی رنگ و بافت و جنس مصالح در نماها تغییر کند. توجه به این دست از تغییر رنگ‌ها و استفاده از شیوه‌های مشابه در تغییر الگوی مصالح شهر، باعث می‌شود شهرها به فضای مطلوب‌تری دست یابند؛ و توجه به هماهنگی رنگی را یکی از مهم‌ترین مولفه‌ها در نماهای معماری این خیابان می‌دانند. عنصر مهم در طراحی نماهای معماری این فضا با رویکردی متفاوت و با توجه به خصوصیات جمعیتی، فرهنگی، ساختمانی و تجاری صورت گیرد؛ تا نماهای این خیابان از جنبه دیوارنگاری هماهنگ و متناسب با زیبایی‌شناسی خیابان به نظر رسد. نبودن ارگان‌ها و گروه‌های منسجم رابط بین هنرمندان و معماران متکی بر موازین هنری در جامعه و مهم‌تر از آن، در بطن سیستم‌های آموزشی، خود بازتابی از نقص فوق است. شاید تنها عشق و انگیزه فردی است که آن هم در بستر محدودیت‌های فردی پاسخی هر چند محدود به کنجکاوی در گستره هنر و تحولات آن می‌دهد. این پژوهش نیز بیشتر به این کاستی اشاره می‌کند.

جنبه دیگر مساله، ترکیب هنرهایی چون نقاشی و مجسمه‌سازی با معماری، و ایجاد بازتاب و عملکرد وسیعی از زندگی اجتماعی است. این امر در نوع خود بی‌نظیر است. علاوه بر نیروهای اجرایی، که طیف وسیعی از متخصصان بخش‌های اجتماعی را به کار می‌گیرند؛ همکاری هنرمندان با معماران در طراحی نماهای معماری، گروه عظیمی از مخاطبان را به مشاهده آنها می‌کشاند. در واقع نماهای معماری خود را در معرض دیدگان مخاطبان قرار می‌دهند و کمتر اثر هنری است که توانسته باشد این گونه مستقیم و جامع خود را در حوزه دید و قضاوت گروه بی‌شماری از مخاطبان قرار دهد. تبیین نظام‌نامه به کارگیری ساختارهای زیباشناسانه بومی و فرهنگی با افق دید کلان در حوزه هنرهای شهری خاصاً با توجه

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

به ویژگی‌ها و قابلیت‌های دیوارنگاری شهری راه حل مناسبی است. در این رابطه باید ضرورت شناخت کامل محیط حاکم بر نمای معماری، شرایط مکانی و وضعیت فرهنگی محل، وضعیت و موقعیت مخاطبان و ... با توجه به این شاخصه‌ها در نظر گرفته شود. هم‌چنین جهت ایجاد یک پل ارتباطی بین هنرمندان شهری، تدوین نظام‌نامه واحد برای هنر شهری و طراحی نماهای شهری با همکاری معماران و هنرمندان و طراحان شهری الزامی است.

عوامل مهم و تعیین‌کننده سامان‌دهی نماهای معماری عبارتند از:
•ایجاد یک مجمع عمومی در خصوص همکاری هنرمندان و معماران در هنگام طراحی نما، پیش از ورود به حوزه دیوارنگاری.
•تبیین ضوابط و قوانین زیباشناسانه ویژه برای نماهای معماری.
•تعیین حقوق عمومی شهروندی برای نماهای شهری.
•بازنگری معماران در مورد انضمام و یک‌پارچگی هنر؛ و توجه به آن از دیدگاه علاقه روز افزون مخاطبان. این مساله توان اطمینان بخشیدن به این امر را دارد که اگر هنر و به خصوص نقاشی، قسمتی از زندگی روزمره شود، قدرت پربار ساختن زندگی را دارد و قادر به یاری رساندن در سامان‌دهی نماهای معماری در کشور ماست.
•ایجاد یک الگوی واحد در جهت طراحی نماهای معماری خیابان با همکاری هنرمندان و معماران و رعایت آن در کل جداره؛ مشورت معماران و هنرمندان با مردم، و پس از آن، تبیین ضوابط زیباشناسانه ویژه برای نماهای معماری واجد اهمیت است.

مهم‌ترین عامل در وحدت نماهای معماری خیابان انقلاب جهت تاکید بر هویت فرهنگی، عامل تاریخی و تاریخچه این خیابان به شمار می‌آید. سامان‌دهی نماهای خیابان انقلاب از منظر دیوارنگاری، این نماها بایستی دارای یک وحدت بصری کلی شوند.

مناسب‌ترین راه حل در خصوص قرارگیری نماهای معماری کشور در حوزه تخصصی هنرهای شهری، ایجاد یک مجمع عالی تخصصی در خصوص هنرهای شهری با مشورت معماران با دیگر هنرمندان شهری نیز راه حلی مناسب است، که متاسفانه امروزه در جامعه ما این امر در مورد طراحی نماهای معماری صورت نمی‌گیرد. مهم‌ترین عامل موثر در زیبایی‌شناسی نماهای معماری خیابان انقلاب، بافت و رنگ مصالح نماست. هم‌چنین، فرم و رنگ تزئینات نما نیز حائز اهمیت است. با تبیین ضوابط و قوانین زیباشناسانه ویژه برای نماهای معماری می‌توان به این امر مهم پرداخت.

جهت ایجاد تعادل بصری، هماهنگی نسبی ارتفاع ساختمان‌ها در نماهای معماری این خیابان لازم است. متاسفانه وضعیت موجود این خیابان بدین شکل نیست و ساختمان‌ها جهت تغییر در نماهای معماری فعلی خیابان انقلاب، از بیشترین اهمیت برخوردارند. مغازه‌ها و ویترین‌ها نیز در درجه دوم اهمیت قرار دارند.

جهت سامان‌دهی نماهای معماری خیابان انقلاب، توجه به ویژگی‌های بصری و زیباشناختی نماهای معماری در کل خیابان است، که متاسفانه در دهه اخیر به آن توجه نشده است. پس از آن، شرایط مکانی و وضعیت فرهنگی محل حائز اهمیت است. پوشیده نیست که توجه به نماهای قدیمی این خیابان از اهمیت زیادی برخوردار است.

پی‌نوشت‌ها

1. مصاحبه با اصغر کفشچیان‌مقدم (برگرفته از سایت: http://www.memarnet.com/en/node/136، تاریخ درج در سایت: ۹۰/۱۰/۲۶).
۲. برای مطالعه بیشتر به منبع زیر مراجعه شود:
مصاحبه با اصغر کفچشیان‌مقدم(۱۳۹۲). «جای خالی زیبایی». فصل‌نامه علمی-پژوهشی پژوهش هنر. ش ۱. صص ۳۰-۲۵.
۳. Louis G. Redstone .1903-2002
۴. Vasarely, Victor .1906-1997
۵. Le Corbusier .1887-1965
۶.در تدوین پژوهش حاضر از دو پایان‌نامه استفاده شده است:
-پهلوان، محبوبه. (۱۳۹۱). بررسی جایگاه رنگ در فضای شهری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد نقاشی. تهران: دانشکده هنرهای تجسمی. پردیس هنرهای زیبا. دانشگاه تهران، استاد راهنما: اصغر کفشچیان‌مقدم.
-رسولی، مانلی (۱۳۸۲). نقاشی، معماری، فضا، زمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد نقاشی، تهران: دانشگاه هنر و معماری آزاد تهران مرکزی، استاد راهنما: محمد منصور فلامکی.
۷. ر.ک: پیردهقان، سحرناز. (۱۳۹۴). بررسی نماهای معماری دهه اخیر تهران از منظر دیوارنگاری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد نقاشی. تهران: دانشکده هنر. دانشگاه سوره- استاد راهنما: اصغر کفشچیان‌مقدم، استاد مشاور: خسرو خسروی. صص ۱۱-۱۰.
۸. Minimal
۹. اگر نماهای معماری شهر در دوره اول پهلوی بر آن بود که سیمایی همگن ولو غیربومی از خیابان‌ها و میادین شهر به دست دهد، در دوره دوم فرآیند بی‌معنا شدن خود را آغاز کرد و دگرگونی محتوا یافت (آتشین‌بار، ۱۳۸۹).
۱۰. ر.ک: پهلوان، محبوبه(۱۳۹۱). بررسی جایگاه رنگ در فضای شهری، مطالعه موردی: خیابان انقلاب- چهارراه ولیعصر. دانشگاه تهران. پردیس هنرهای زیبا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد نقاشی. استاد راهنما: اصغر کفشچیان‌مقدم. ص ۱۲۵.
۱۱.ر.ک: پهلوان، محبوبه(۱۳۹۱). بررسی جایگاه رنگ در فضای شهری، مطالعه موردی: خیابان انقلاب- چهارراه ولیعصر. دانشگاه تهران، پردیس هنرهای زیبا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد نقاشی. استاد راهنما: اصغر کفشچیان‌مقدم.

تشکر و قدردانی
با تشکر از زحمات بی‌دریغ جناب آقای دکتر کفشچیان‌مقدم، که بدون راهنمایی‌های ایشان، نگارش این پژوهش امکان‌پذیر نبود.

فهرست منابع

آتشین‌بار، محمد (۱۳۸۹)، «منظر خیابان، تحلیل نسبت کالبد و معنا در خیابان انقلاب»، نشریه منظر، ویژه‌نامه منظر شهری تهران، شماره ۱۱، صص ۴۳-۳۹.
پارهاس و همکاران (۱۳۷۷)، **مجموعه‌های طراحی منظر خیابان انقلاب: برنامه طراحی شهری خیابان انقلاب**، جلد چهاردهم، تهران: سازمان کالبدی مرحله تحلیل و سنجش.
کفشچیان‌مقدم، اصغر (۱۳۸۵)، «چگونه یک نقاشی دیواری را سامان‌دهی کنیم»، تهران: نشریه هنرهای تجسمی، شماره ۲۵.

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

وازارلی، ویکتور (۱۳۵۱)، **پلاستیسیته**، ترجمهٔ پرویز افتخاری، تهران: رُز.

منابع اینترنتی:
URL1:https://www.urbantravelblog.com/photos/wroclaw-mar-/ket-square
URL2: https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/877112/hospital-infantil-teleton-de-oncologia-sordo-madaleno-arquitectos
URL3: URL3: https://www.irna.ir/photo/2987250

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]

A Study on the Architectural Facades of the Last Decade of Tehran Regarding the Principles of Murals

Asghar Kafshchian Moghadam
Associate Professor, School of Visual Art, College of Fine Arts, University of Tehran, Tehran, Iran
Saharnaz Pirdehghan
Master of Painting, Faculty of Art, University of Sooreh, Tehran, Iran

(Received 17 September 2019, Accepted 17 November 2019)

Abstract
Murals are the most important arts among all sorts of urban arts. We often concentrate on wall paintings and their color qualifications, but the turning point, which is the artist's main job, is the relationship between the painting and the building. Although each artwork in a city has its own unique effect on urban surface, but because our city is full of architectural facades, obviously the most important urban arts which affect the city are the murals formed by architectural facades. The present article which is library based, analyzing and field verified, deals with the study of architectural facades with an artistic point of view, presents a solution to repose the architectural facades of the last decade of Tehran(case study: Enghelab St, From Enghelab Sq. to Felestin Crossroad), regarding the principles of murals. Hypothesizing this, it seems that architecture can be changed from its sheer functional role to a wall painting, preserving its functional role. In this way, by explaining a criteria and establishing a superior expert organization in the field of urban arts, besides reposing architectural facades, understandings of fine arts can be promoted.

Keywords
Mural, Façade, Wall Painting, Architecture, Urban Art

[Downloaded from art-studies.ir on 2026-11-18]